

De Kempen Een rijk verleden van een arme streek

70.000 – 10.000 v. Chr.:

IJs en wind

Tijdens de vorige ijstijd breidde het poolijs sterk uit tot aan de noordgrens van Nederland. Veel zeewater werd in het ijs opgeslagen waardoor de zeespiegel tot 120m lager lag dan nu. Er kwamen enorme kale zandvlakten bloot te liggen. Koude en wind zorgden ervoor dat er maar weinig kon groeien. Op het einde van de laatste ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden konden enkele dwergberken, grove dennen, jeneverbessen en duindoorns zich vestigen. Maar over het algemeen lagen de kempen er dor bij. De constante wind stooft het fijne zand over de vlakten heen. Her en der werden stuifduinen gevormd die tot op de dag van vandaag zichtbaar zijn.

10.000 – 3800 v. Chr.:

Warmere tijden

Na de ijstijd werd het warmer en trok het poolijs terug. De open zandgronden waren een ideaal kiembed voor pioniers zoals grove den en berk. Heidelandschappen ontwikkelden zich maar bleven tamelijk kleinschalig. Door de vochtige warmte nam het aandeel van loofhout toe. Licht- en warmteminnende soorten zoals de Grove den en de struikheide verdwenen op enkele groeiplaatsen na.

3800 v. Chr – 900 na Chr.

De mens laat zijn sporen na

De mens intensiverde het landgebruik omstreeks 3800 voor Christus. Hij kapte bossen en vormde ze om tot weilanden en akkers. Op de verwaarloosde open velden deed de heide het goed. De hogere zeespiegel en trage stromende rivieren deden de grondwatertafel stijgen waardoor ook de (hoog)venen uitbreidden.

900 – 1600

De middeleeuwen, een definitieve ommekeer

Bossen werden intensiever gekapt voor omvorming naar productieve weilanden en akkers. Het hout werd gebruikt voor allerhande constructies en als brandstof. Het plaggensteken (potstalsysteem) voor de akkerbouw verschaalde de bodem waardoor heide meer kansen kreeg. Op deze weinig productieve gronden werden schapen (voor de lakennijverheid) gezet die de heide beheerden als geen ander. Ze graasden ze kort zodat ze makkelijk kon verjongen. De opkomende loofboompjes waren voor de beesten een welgekomen afwisseling in het dieet.

1667

De allereerste grove den

In de 17de eeuw bereikten de heidevelden hun hoogtepunt. Ze bepaalden in grote mate het uitzicht van de kempen. Nochtans is nu, bijna 350 jaar later, het beeld van de kempen helemaal anders. Nu domineert de grove den het landschap en is de soort voor velen hét boegbeeld van de kempen. Hoe en waarom is die wissel gebeurd?

Na de teloorgang van de grove den enkele duizenden jaren geleden, werd de allereerste nieuwe grove den geplant in 1667. Adriaen Ghys, boswachter van Amalia Solms, vrouwe van Turnhout plantte in het Grotenhoutbos op de grens van Lille en Vosselaar 'den eersten mastboom' van de Kempen.

18de eeuw

Meer bos, minder belastingen

Het plakkaat van 1772, de ordonnantie van Oostenrijkse keizerin Maria Theresia, is speciaal opgesteld om de heideontginningen in onze streken te bevorderen. Het plakkaat stimuleerde de bebossing aanzienlijk. Alle heidenen en andere woeste gronden die omgezet werden naar bos of zaailand zouden, gedurende 30 jaar geheel en gedurende nog eens 30 jaar voor de helft vrijgesteld zijn van alle lasten en cijzen. Het betekende de eerste grote aanplantingsgolf van Grove den.

19de en 20ste eeuw

Moderne omtoveringen van het landschap

Na België's afscheiding van Nederland in 1830 waren nieuwe waterwegen nodig die niet over Nederlands grondgebied liepen. De kanalen in onze regio zijn rond 1850 aangelegd en bedoeld om de Kempen te voeden met kalk- en voedselrijk Maaswater. Langs de kanalen werden vloeiveiden aangelegd voor de hooiteelt. Hooi was de olie van de samenleving die toen nog op paardenkracht draaide.

Vanaf midden vorige nam het belang van hooi af en er verschenen betere bemestingstechnieken en nieuwe gewassen in de landbouw. Een aantal waterlopen werden rechtgetrokken om het water sneller af te voeren. Op die manier werden natte delen drooggelegd voor landbouwactiviteiten. De laatste heidevelden werden verder bebost met Grove den. De dennen werden op jonge leeftijd gekapt en moesten dienst doen als stuthout in de steenkoolmijnen. Ook de Kempense steenbakkerijen verbruikten aanzienlijke hoeveelheden hout. Langzaam kwam een stabielere economie op gang die meer financiële rijkdom garandeerde en een groter bevolkingsaantal toeliet.

Door die groeiende economie en technologie werd het wegennet uitgebreider en intensiever gebruikt. De wegen versnipperden samen met de groeiende woonkernen en toenemend aantal grondeigenaars de open ruimte. Er blijven de dag van vandaag echter nog heel wat typische elementen in het landschap bewaard. In de valleien van de Netes en de Aa vinden we een afwisseling van landbouwlandschappen en een aantal natuurreservaten en bosgebieden. Ten westen van de as Arendonk - Mol zijn er nog heel wat typische stuifduinen. Grotere aaneengesloten bossen treffen we aan op de kempense heuvelrug in Kasterlee, Herentals en Grobbendonk. Verder ook nog in Mol, de grensstreek van Lille, Beerse en Vosselaar en het oosten van de gemeente Balen.